

Rahoitusmarkkinaraportti

4 • 2009

- Pankkien talletuskanta kääntynyt hienoiseen laskuun
- Pankkien tulokset säilyneet varsin hyvinä ja vakavaraisuus parantunut
- Sähköinen lasku säästää euroja ja luontoa
- Finanssikriisi muuttaa kirjanpitosääntöjä

Suomen Pankki

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

22.12.2009

Sisällys

1	Rahoituksen välitys	3
1.1	Kotitalouksien rahoitusvarallisuus kääntyi kasvuun vuoden toisella neljänneksellä	3
1.2	Määräaikaistalletukset eivät enää houkuttele kotitalouksia	5
2	Pankit	7
2.1	Kotimaisten pankkien tulokset säilyneet hyvinä	7
3	Infrastruktuuri	10
3.1	Kevät tuo lisää keskusvastapuolia	10
3.2	Suomalaiset yritykset luottavat tilisiirtoon	11
3.3	Sähköinen lasku askeleen lähempänä läpimurtoa - valtio tiennäyttäjänä	13
4	Sääntelyn ja valvonnan ajankohtaisia hankkeita	14
4.1	Finanssikriisi pakottaa suuriin kirjanpitosäännösten muutoksiin	14
4.2	Julkisen vallan pankkitukitoimia Suomessa v. 2009	16
5	Rahoitustoimialan keskeisiä yritysjärjestelyjä ja tapahtumia	19

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Kotitalouksien rahoitusvarat, kanta vuosineljänneksen lopussa	3
Kuvio 2.	Yritysten velkaeriä, kanta vuosineljänneksen lopussa	4
Kuvio 3.	Kotitalouksien talletusten vuosikasvu vaateen ja maturiteetin mukaan	5
Kuvio 4.	Kotitalouksien talletusten keskikorkoja	6
Kuvio 5.	Sijoitusrahastojen nettomerkinnot ja määräaikaistalletusten kk-muutos	6
Kuvio 6.	Pankkien tuotot ja tulokset Suomessa neljännesvuosittain*	7
Kuvio 7.	Suomen rahalaitosten korkoja ja 3 kuukauden euribor	8

Taulukkuuettelo

Taulukko 1.	Suomessa toimivien pankkien tuloslaskelmaeriä tammi-syyskuussa 2009 ja muutos	9
Taulukko 2.	Käteisen, korttien, tilisiirtojen ja suoraveloitusten käyttö yrityksissä vuonna 2008	12

Projektiryhmä

Pertti Pylkkönen
Nina Björklund
Jonna Elonen-Kulmala
Charlotta Grönqvist
Hanna Häkkinen
Marko Myller
Jarmo Pesola
Kirsi Ripatti
Maija Salmela
Elina Salminen
Eero Savolainen
Jukka Vauhkonen
Hanne Viitala

Ohjaus

Kari Korhonen
Jouni Timonen
Kimmo Virolainen

1 Rahoituksen välitys

1.1 Kotitalouksien rahoitusvarallisuus kääntyi kasvuun vuoden toisella neljänneksellä

Hanna Häkkinen

Riskipitoisten rahoitusvaateiden kurssinousu käänsi kotitalouksien rahoitusvarallisuuden kasvuun puolitoista vuotta kestäneen laskun jälkeen. Positiivinen kurssikehitys vaikutti myös kansantalouden muiden sektorien rahoitusvarallisuuteen vuoden 2009 toisella neljänneksellä.

Kotitalouksien rahoitusvarallisuus kääntyi kasvuun vuoden 2009 toisella neljänneksellä. Edelliseen neljännekseen verrattuna kotitalouksien rahoitusvarat kasvoivat huhti-kesäkuussa 7,7 mrd. euroa. Kasvu johtui pääasiassa riskipitoisten rahoitusvaateiden kurssinoususta: nettomääräisesti kotitaloudet sijoittivat rahoitusvaroihin 1,9 mrd. euroa, minkä lisäksi kurssinousu kasvatti rahoitusvarallisuutta 5,8 mrd. eurolla. Kurssinousun osuus oli 4,2 prosenttia vuoden 2009 ensimmäisen neljänneksen lopun kannasta. Vuoden takaiseen neljännekseen verrattuna kesäkuun 2009 rahoitusvarat, 146,1 mrd. euroa, olivat kuitenkin 5,5 mrd. euroa eli 3,7 % pienemmät.

Rahoitusmarkkinakriisin aikana kotitaloudet ovat siirtäneet runsaasti varoja rahasto-osuuksista talletuksiin. Kurssinousun myötä tämä kehityssuunta kääntyi kuitenkin jo vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä. Huhti-kesäkuussa 2009 kotitaloudet merkitsivät

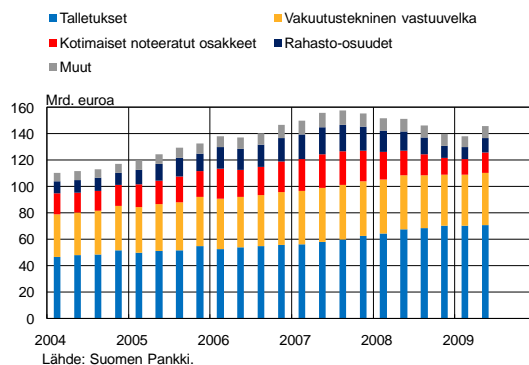
rahasto-osuuksia nettomääräisesti 0,7 mrd. eurolla.

Kesäkuun lopun kanta oli 10,8 mrd. euroa. Talletusvarojaan kotitaloudet kasvattivat samaan aikaan 0,4 mrd. eurolla.

Kurssinousu vaikutti myös kotitalouksien vakuutussäästämiseen vuoden toisella neljänneksellä: Kotitalouksien henki- ja eläkevakuutussäästöjen kanta kasvoi 2,9 prosenttia ja oli kesäkuun lopussa 33,2 mrd. euroa. Kasvu perustui sijoitussidonnaisten vakuutussäästöjen taustalla olevien sijoitusrahasto-osuuksien arvonnousuun. Perustekorkoisten säästöjen kanta pysyi lähes ennallaan.¹

Rahoitusvarojen kasvun myötä kotitalouksien nettorahoitusvarallisuuden kesällä 2007 alkanut supistuminen päättyi. Kesäkuun 2009 nettorahoitusvarat, 50,2 mrd. euroa, olivat silti 10,3 mrd. euroa eli 17,0 % pienemmät kuin vastaavat varat vuotta aikaisemmin.

Kuvio 1. Kotitalouksien rahoitusvarat, kanta vuosineljänneksen lopussa

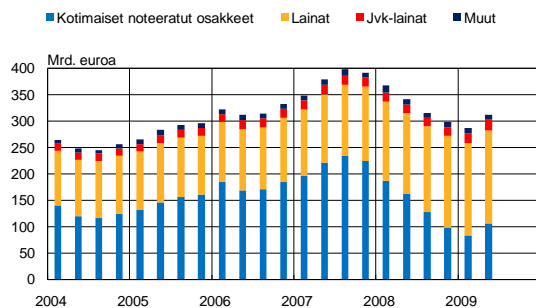
Yritysten rahoitusta on leimannut rahoitusmarkkinakriisin aikana velkapapereiden, erityisesti yritystodistusten kannan supistuminen, joka on kompensoitunut kasvaneella lainarahoituksella. Velkapapereiden kanta

¹ Lähde: Finanssialan Keskusliitto

lähti kuitenkin kasvuun vuoden 2009 alussa, ja se oli kesäkuun lopussa 25,6 mrd. euroa, eli 2,7 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Samalla pankkien myöntämien yrityslainojen kanta on hiukan pienentynyt. Työeläkelaitosten myöntämät lainat ja ulkomailta saatu lainarahoitus pitivät yrityslainakannan kuitenkin kasvussa vuoden toisella neljänneksellä. Kesäkuun 2009 lainakanta (pl. kotimaisten yritysten väliset lainat) oli 99,1 mrd. euroa. Yhteenlaskettuna yritysten velkarahoitus (lainat ja velkapaperit) kasvoi vuodessa 15,7 %.

Kurssinousu nosti yritysten noteerattujen osakkeiden markkina-arvon (rahoitustilinpidossa yritysten osakevelka) 105,5 mrd. euroon - muutos edelliseen neljännekseen verrattuna oli 21,8 mrd. euroa. Noteerattujen osakkeiden markkina-arvo on silti 34,7 % pienempi kuin kesäkuussa 2008.

Kuvio 2. Yritysten velkaeriä, kanta vuosineljänneksen lopussa

Lähde: Suomen Pankki.

1.2 Määräaikaistalletukset eivät enää houkuttele kotitalouksia

Elina Salminen

Vuoden 2009 aikana kotitalouksien talletuksissa on tapahtunut huomattava siirtymä määräaikaistalletuksista käyttelytileille. Talletuskorkojen lasku on vähentänyt määräaikaistalletusten suosiota. Sijoitusrahastot ovat keränneet keväästä lähtien runsaasti uutta pääomaa.

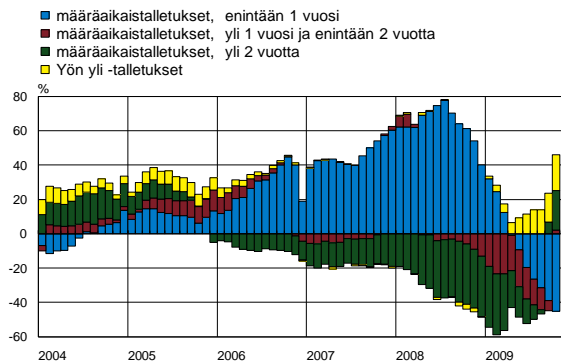
Viime vuonna kotitalouksien² talletukset kasvoivat reippaasti hyvien korkotarjoustensa houkuttelemisena ja talouden yleisen epävarmuuden vaikutuksesta, kun korkeamman riskin sijoituskohteista varoja siirrettiin turvallisiin pankkitalletuksiin. Vuoden 2009 aikana korot ovat pudonneet markkinakorkojen mukana ja etenkin määräaikaistalletukset ovat menettäneet suosiotaan. Suurimman epävarmuuden hälventyminen taloudessa on puolestaan kasvattanut rahastosijoitusten suosiota.

Talletukset ovat kotitalouksien suurin finanssivaraallisuuden erä. Kotitaloudet ovat myös pankkien merkittävin tallettajaryhmä. Talletuskanta kasvoi viime vuonna ennätyksellistä vauhtia hyvien korkotarjoustensa vuoksi. Alle yhden vuoden määräaikaistalletukset kasvoivat parhaimmillaan jopa lähes 80 prosentin vuosivauhdilla. Kotitalouksien talletuskanta saavutti historiallisesti korkeimman tasonsa huhtikuussa 2009, jolloin kotitalouksilla oli pankkitalletuksia yhteensä 74,4 mrd. euroa. Huhtikuun jälkeen talletuskanta on kuitenkin alkanut supistua ja lokakuun lopussa kotita-

² Sisältää kotitalouksia palvelevat voittoja tavoittelemattomat yhteisöt

louksien talletuksia Suomessa toimivissa pankeissa oli yhteensä 73,0 mrd. euroa. Talletuskannan vuosikasvu hidastui lokakuussa 0,7 prosenttiin.

Kuvio 3. Kotitalouksien talletusten vuosikasvu vaateen ja maturiteetin mukaan

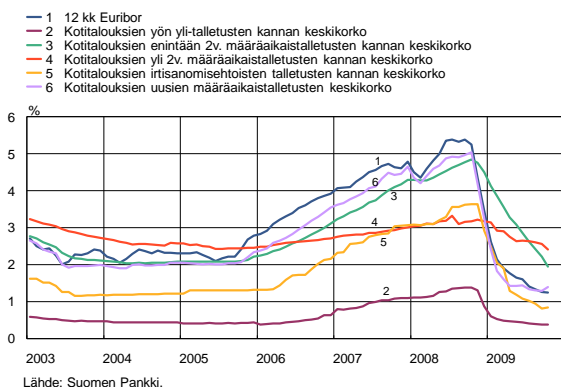
Lähde: Suomen Pankki.

Kotitalouksien talletuskannan rakenteessa (Kuvio 3) on tapahtunut kuluvana vuonna huomattava siirtymä eri tilimuotojen välillä: kotitalouksien määräaikaistalletukset ovat vuoden 2009 aikana supistuneet lokakuun loppuun mennessä yhteensä 9,7 mrd. euroa, josta suurin osa on siirtynyt yön yli - ja irtisanomisehtoisiin talletuksiin. Nämä talletustilit ovat kasvaneet vuoden 2009 aikana yhteensä 9,0 mrd. euroa. Niiden osuus kaikista kotitalouksien talletuksista on noussut vuoden alun 54 prosentista lokakuun lopun 77 prosenttiin. Näiden tilien korko on merkittävästi määräaikaistilejä matalampi, mutta rahat ovat nostettavissa ilman huomattavia kustannuksia tai rajoituksia. Kotitaloudet näyttävätkin tänä vuonna suosineen parempaa likviditeettiä tuottojen sijaan.

Määräaikaistalletuksista suurin osa (76 %) on enintään yhden vuoden talletuksia. Nämä talletukset ovat supistuneet kaikkein eniten; vuoden 2009 kuluessa 10,2 mrd. euroa. Kotitalouksien määräaikaistalletusten pisimmät maturiteetti-tiluokat (1-2 v. ja yli 2v.) ovat puolestaan kasvaneet samana aikana yhteensä 0,5 mrd. euroa. Pidempien talletustilien kannat ovat kuitenkin

melko pieniä (yhteensä 4,1 mrd. euroa lokakuun lopussa).

Kuvio 4. Kotitalouksien talletusten keskiporkoja

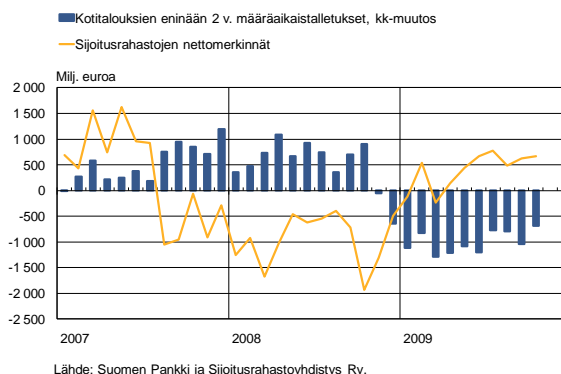

Rahoitusmarkkinakriisi heijastui vuoden 2008 aikana myös talletuskorkoihin. Talletusten korkojen kehitys on seurannut markkinakorkojen kehitystä melko tarkasti (Kuvio 4). Etenkin uusissa sopimuksissa talletuskorot liikkuvat markkinakorkojen muutoksen mukana..

Talletuskannan keskiporko on pudonnut koko vuoden ja oli 0,86 % lokakuun lopussa. Yön yli -talletuskannan keskiporko painui lokakuun lopussa 0,38 prosenttiin. Tästä huolimatta yön yli -talletusten kanta nousi 39,6 mrd. euroon. Eniten korot ovat pudonneet enintään yhden vuoden määräaikaistalletuksissa. Kun niille viime vuoden lokakuussa maksettiin korkoa keskimäärin 5,04 %, sai samasta talletuksesta tänä vuonna lokakuussa 1,25 %. Juuri nämä talletukset ovat menettäneet kaikkein eniten suosiotaan.

Parasta korkoa maksetaan tällä hetkellä yli 1 vuoden määräaikaistalletuksille, joiden keskiporko uusille sopimuksille oli 1,93 % lokakuun lopussa. Viime vuoden lokakuussa yli yhden vuoden määräaikaistalletuksille keskimäärin maksettiin 4,84 % korkoa.

Kuvio 5. Sijoitusrahastojen nettomerkinnot ja määräaikaistalletusten kk-muutos

Kansainvälinen rahoitusmarkkinakriisi ja siitä seurannut talouden epävarmuus saivat sijoittajat pakenemaan sijoitusrahastoista viime vuonna, mutta vuoden 2009 aikana sijoitusrahastojen nettomerkinnot ovat kääntyneet jälleen positiivisiksi (Kuvio 5). Vuoden 2009 aikana Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen kanta on kasvanut 11,7 mrd. euroa.³ Kanta nousi marraskuussa 52,9 mrd. euroon. Nettomerkinnot osuus kasvusta on 4,4 mrd. euroa ja arvostusmuutoksen osuus 7,3 mrd. euroa. Suurin osa sijoitusrahastojen kannan kasvusta johtuu suotuisasta pörssikurssien kehityksestä.

Kotitaloudet ovat yksi suurimmista sijoitusrahastoihin sijoittavista sektoreista.⁴ Kotitaloudet sijoittavat varojaan pääasiassa osake- ja korkorahastoihin⁵. Kotitaloudet omistivat suoraan rahasto-osuuksista noin 20 %. Lisäksi kotitaloudet omistavat rahasto-osuuksia vakuutusyhtiöiden kautta, joka näkyy osana vakuutuslaitossektorin omistusta.

³ Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry.

⁴ Omistusosuudet löytyvät:

<http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/sijoitusrahastot>

⁵ Sisältää rahamarkkinarahastot

2 Pankit

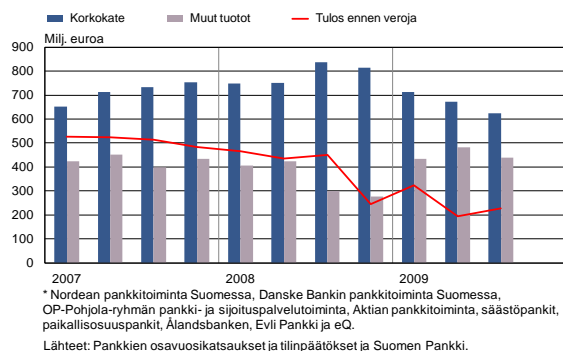
2.1 Kotimaisten pankkien tulokset säilyneet hyvinä

Eero Savolainen

Kotimaisen pankkitoiminnan tulos ennen veroja parani vuoden 2009 kolmannella neljänneksellä 16 % edeltävästä neljänneksestä vähentyneiden luottotappioiden ansiosta. Tammi-syyskuun tulos jäi sen sijaan 44 %:a edellisvuotista huonommaksi luottotappioiden kasvun ja korkokatteen supistumisen vuoksi.

Kotimaisen pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 744 milj. euroa tammi-syyskuussa 2009 (Taulukko 1). Tulokset kehitystä leimaa yhtäältä matalasta markkinakorkojen tasosta johtuva korkokatteen supistuminen, ja toisaalta muihin tuottoihin sisältyvä arvopaperitoiminnan nettotuottojen kohentuminen (Kuvio 6).

Kuvio 6. Pankkien tuotot ja tulokset Suomessa neljännesvuosittain*

Pankkien operatiivinen kannattavuus, eli tulos ennen luottotappioita, on säilynyt hyvänä. Luottotappiot ovat kuitenkin kasvaneet edellisestä vuodesta voimakkaasti,

mikä on vetänyt pankkisektorin kannattavuuden laskuun

Korkokatetta tarkasteltaessa on huomattava, että erä sisältää anto- ja ottolainauksen korkojen lisäksi myös saamistodistuksiin ja johdannaisiin liittyvät korot. Korkokatteen komponenttien kehitys on ollut epäyhtenäistä, kun perinteisen anto- ja ottolainauksen korkokate on pienentynyt, mutta etenkin saamistodistusten korkokate on kohentunut. Lisäksi osa korkotuotoista kohdistetaan pankkien segmenttiraportoinnissa konsernitoimintoihin, eikä niitä siten lueta pankkitoiminnan tulokseen. Esimerkiksi OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminnan tammi-syyskuun 2009 korkokate supistui 9 % edellisestä vuodesta, mutta koko ryhmän korkokate pieneni vain 5 % konsernitoimintojen korkokatteen kohenemisen ansiosta.

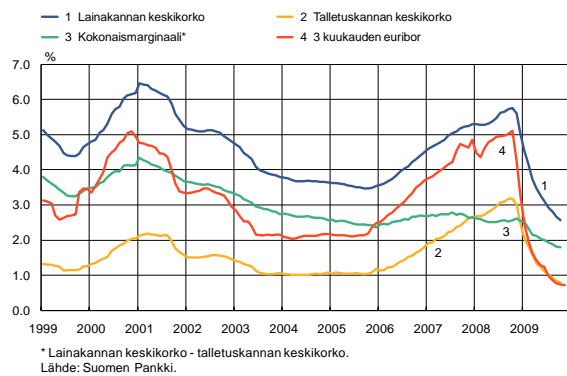
Kotimaisen pankkitoiminnan kulukehitys on ollut maltillista, ja kokonaiskulut nousivat tammi-syyskuussa vain prosentoin edellisestä vuodesta. Pankkien väliset erot kulukehityksessä johtuvat osaksi yrityskaupoista tai muista kertaluontoisista tapahtumista.

Vuoden 2008 jälkipuoliskolla alkanut pankkien lainamarginaalien leveneminen on tasaantunut kesän jälkeen. Uusien kotitalousluottojen marginaali on laskenut kolmena peräkkäisenä kuukautena, ja loka-kuun 1,06 prosenttiyksikön marginaali oli samalla tasolla kuin huhtikuussa. Yritysluottojen marginaali kasvoi lokakuussa 16 korkopistettä, mutta tästä ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä yritysluotoille on ominaista kotitalousluottoja huomattavasti voimakkaammat heilahtelut. Lainakannan keskikorko on yhä laskenut nopeammin kuin talletuskannan kes-

kikorko, ja pankkien kokonaismarginaali on siten kutistunut edelleen (Kuvio 7).

Pankkitoiminnan volyymien kasvu on hidastunut. Lainojen ja talletusten vuosikasvuvauhti oli lokakuussa vain noin 2 %. Siten sekä volyymien että marginaalin kehitys painavat korkokatetta alas.

Kuvio 7. Suomen rahalaitosten korkoja ja 3 kuukauden euribor

Pankkien lähivuosien kannattavuus riippuu suuresti makrotalouden ja markkinakorkojen kehityksestä.

Taantuman pitkittyminen toisi lisää luottotappioita konkurssien lisääntymisen ja työttömyyden kasvun kautta. Toisaalta markkinakorkojen nousu nykyiseltä hyvin alhaiselta tasolta kohentaisi pankkisektorin korkokatetta.

Pankkisektorin vakavaraisuus on kohentunut heikosta talouskehityksestä huolimatta, kun pankit tekevät yhä voittoa, ja osa pankeista on lisäksi hakenut varoja osakeanneilla. Lisäksi luotto- ja markkinariskin pääomavaateet ovat laskeneet. Syyskuussa 2009 pankkisektorin vakavaraisuussuhdeluku oli 14,4 %, kun se oli vuoden 2008 lopussa 13,7 %. Pankkisektorin omat varat olivat syyskuussa noin 9 miljardia euroa suuremmat kuin omien varojen vähimmäisvaateet. Myönteistä on lisäksi, että suomalaisten pankkien omat varat muodostuvat pääosin ensisijaisista omista varoista.

Taulukko 1. Suomessa toimivien pankkien tuloslaskelmaeriä tammi-syyskuussa 2009 ja muutos vuotta aiemmasta

	Korkokate		Muut tuotot, netto		Kulut yhteensä		Luottotappiot, netto		Tulos ennen veroja	
	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos	Milj. euroa	Muutos
Nordea-konserni	3 982	7 %	2 933	31 %	3 293	3 %	1 139	..	2 483	-5 %
Pohjoismainen pankkitoiminta	2 964	-6 %	1 544	-7 %	2 286	-2 %	884	..	1 338	-44 %
Pankkitoiminta Suomessa	602	-30 %	451	2 %	590	2 %	144	..	319	-55 %
Danske Bank -konserni	2 787	6 %	3 374	121 %	2 917	16 %	2 779	..	466	-63 %
Pankkitoiminta	2 750	5 %	1 037	-5 %	2 455	15 %	2 457	..	-1 125	..
Pankkitoiminta Suomessa	321	-1 %	155	20 %	336	-17 %	246	..	-106	..
OP-Pohjola-ryhmä	825	-5 %	737	39 %	1 040	2 %	127	..	393	10 %
Pankki- ja sijoituspalvelutoiminta	762	-9 %	526	34 %	792	6 %	116	..	379	-17 %
*Pohjola Pankki	177	48 %	494	46 %	366	9 %	95	..	211	85 %
Säästöpankit	114.2	-6 %	44.1	60 %	99.9	5 %	3.3	..	55.1	0 %
Aktia-konserni	112.4	51 %	70.0	34 %	111.7	26 %	26.3	..	44.4	19 %
Pankkitoiminta	108.1	55 %	38.9	44 %	77.6	9 %	25.9	..	43.6	73 %
Paikallisosuuspankit	67.7	-18 %	23.2	45 %	57.8	6 %	1.0	..	32.2	-27 %
Ålandsbanken-konserni	29.4	-6 %	58.0	191 %	54.2	45 %	2.4	..	30.9	90 %
Evli Pankki -konserni	2.8	..	37.1	-15 %	34.7	-19 %	0.0	..	5.1	920 %
eQ-konserni	2.6	-42 %	19.3	9 %	35.6	49 %	0.5	..	-14.2	..
1. Suomalainen pankkitoiminta	2 009	-14 %	1 353	21 %	2 077	1 %	539	..	744	-44 %
2. Suomessa toimivat finanssikonsernit	7 923	5 %	7 295	63 %	7 644	8 %	4 078	..	3 495	-20 %

Muut tuotot sisältävät mm. palkkiotuotot nettomääräisenä, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot, myyntivoitot lopetetuista toiminnoista ja osuudet osakkuusyritysten tuloksesta. Kuluissa ovat mukana poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä, palautukset omistajajäsenille ja voitonjako henkilökunnalle.

.. = muutosta ei ole mielekästä esittää.

1. Säästöpankit, Aktia-konsernin pankkitoiminta, paikallisosuuspankit, Ålandsbanken-konserni, Evli Pankki -konserni, eQ-konserni, OP-Pohjola-ryhmän pankki- ja sijoituspalvelutoiminta, Nordea-konsernin pankkitoiminta Suomessa ja Danske Bank -konsernin pankkitoiminta Suomessa.
2. Nordea-konserni, Danske Bank -konserni ja taulukon suomalaiset finanssikonsernit.

Lähteet: Pankkien osavuositarkastukset ja Suomen Pankki.

3 Infrastrukturi

3.1 Kevät tuo lisää keskusvastapuolia

Marko Myller ja Pertti Pylkkönen

Keskusvastapuolien linkittyminen ristiin on Euroopassa vasta alkumetreillä. Useimmat toimijat ovat aloittamassa keväällä keskusvastapuolipalveluiden tarjoamisen Helsingin pörssille. OTC-johdannaisten siirtämistä keskusvastapuoliselvitykseen on valmisteltu pitkin vuotta.

Helsingin pörssin kaupankäynnin keskusvastapuoliselvitys käynnistyi täydessä laajuudessa 16.11.2009. Palveluntarjoajana toimii hollantilainen European Multilateral Clearing Facility N.V (EMCF). Kaksi muuta palveluntarjoajaa, sveitsiläinen SIX X-clear ja iso-britannialainen EuroCCP, ovat aloittamassa toimintansa kevään aikana. Toiminnan käynnistäminen on alisteinen viranomaisten hyväksynnälle. Keskusvastapuoliselvityksen vaikutuksia Helsingin pörssille on vielä liian aikaista arvioida, mutta pörssin tavoitteena on parantaa sillä markkinan likviditeettiä. Muutos auttane Helsingin pörssiä markkinaosuuskilpailussa.

Useamman keskusvastapuolen yhteentoimivuus (interoperability) tasavertaisina toimijoina on haasteellista niiden keskinäisen riskien hallinnan vuoksi. Lähestulkoon kaikki tähän mennessä käynnistyneet mallit ovat perustuneet nk. alisteiseen malliin, jossa yksi keskusvastapuoli toimii toisen osapuolena. Rinnakkain toimiessaan keskusvastapuolten on kyettävä yhteistyössä järjestämään riskien hallinta, jottei muodostu

hallitsemattomia tilanteita riskien suhteen. Lontoon pörssin kauppaja määrittävän LCH.Clearnetin oli tarkoitus aloittaa marraskuun alussa yhteistoiminta mm. EMCF:n kanssa koskien useiden monenkeskisten kauppapaikkojen kauppajien määrittämistä. Keskusvastapuolten toimintaa valvovat viranomaiset molemmissa maissa kuitenkin lykkäsivät hanketta, kunnes heidän huolensa riskienhallinnan suhteen on ratkaistu⁶. Ratkaisumallin löytäminen tasoittaa tietä muille Euroopassa vireillä oleville keskusvastapuolten hankkeille yhteentoimivuuden lisäämiseksi.

OTC-johdannaisten sääntely tiukkenee

OTC-johdannaisten ovat joutuneet syntipukin rooliin maailmaa ravistelleessa finanssikriisissä. Kriisin seurauksena EU:ssa on ryhdytty toimiin johdannaismarkkinoiden sääntelyn tiukentamiseksi. Komissio aikoo antaa vuonna 2010 uusia säädöksiä, joiden avulla pyritään vähentämään johdannaisten rahoitusmarkkinoille aiheuttamia riskejä. Uudet säädökset kuuluvat osana EU:n toimiin, joilla se pyrkii vahvistamaan rahoitusalan valvontaa yhteisön alueella. Tavoitteena on, että standardisoitujen OTC-johdannaisten kauppa käytäisiin pörseissä tai elektronisissa kauppapaikoissa. Näiden johdannaisten kaupat tulisi selvittää keskusvastapuolten avulla vuoden 2012 loppuun mennessä. Räätelöityjen OTC-johdannaisten käyttö olisi edelleen mahdollista, mutta näiden sopimusten osalta esimerkiksi pankeille asetettaisiin korkeammat pääomavaatimukset kuin standardisoiduille OTC-johdannaisten. Tavoitteena on myös lisätä OTC-johdannaisten ja niiden käytön läpinäkyvyyttä⁷.

⁶ Financial Times 29.10.2009

⁷ ECOFIN lehdistötiedote 2.12.2009

3.2 Suomalaiset yritykset luottavat tilisiirtoon

Charlotta Grönqvist ja Maija Salmela

Yritykset maksoivat vuonna 2008 useimmiten tilisiirrolla, perinteisen paperilaskun pohjalta. Yritysten tekemien tilisiirtojen osuus kaikista maksetuista laskuista on Suomessa kuitenkin pieni.

Yritysten rahoituskyselyssä⁸ kysyttiin tänä vuonna yritysten maksamistottumuksista. Haluttiin selvittää kuinka paljon yritykset käyttivät käteistä, kortteja, tilisiirtoja sekä suoraveloituksia ostaessaan raaka-aineita, palveluja ja työvoimaa (maksessaan palkkoja) vuonna 2008.

Käteisen käyttö yrityksissä on vähäistä – valtaosassa yrityksiä käytettiin viime vuonna käteistä alle 1 000 euroa. Keskimäärin käteistä käytettiin noin 1 300 euroa yritystä kohden, mikä aggregoituina koko maan tasolle vastaa alle 0,1 prosenttia koko maan käteisen käytöstä. Käteisen käyttö ei juuri eroa yrityksen koon mukaan, eikä käteisen käyttö myöskään vaihtelee maantieteellisesti. Toisaalta käteisen käyttö vaihtelee toimialoittain. Majoitus ja ravitsemistoiminnan sekä muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen toimialoihin kuuluvat yritykset käyttivät käteistä omien laskujensa maksuun keskimääräistä enemmän.

⁸ Suomen Pankki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät vuosittain toistuvaa yhteistä tutkimusta yritysten rahoituksesta (http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ ja_raportit/rahoituskyselyt/index.htm). Kysely tehtiin tänä syksynä 16. kertaa ja siihen vastasi 959 yritystä, joissa työskentelee yhteensä noin 460 000 ihmistä.

Kortilla maksaminen on yrityksissä yleisempää kuin käteisellä maksaminen. Kortilla maksetaan keskimäärin 41 000 euron edestä tavaroita ja palveluja vuodessa. Kuitenkin yritysten korttimaksut kattavat vain alle prosentin kaikista Suomessa kortilla tehdyistä maksuista.

Kortilla maksaminen eroaa käteisellä maksamisesta siinä, että se lisääntyy yrityksen koon kasvaessa. Yllättävän suuri osuus mikro- ja pienyrityksiä ei maksanut kyselyn mukaan lainkaan kortilla vuoden 2008 aikana. Kortilla maksaneissa mikro- ja pienyrityksissä pankki- ja debit-kortilla maksaminen on yleisempää, luotto- ja maksuaikakortilla maksamisen ollessa yleisempää keskisuurissa ja suurissa yrityksissä.

Kortilla maksaminen vaihtelee myös maantieteellisesti. Itä-Suomessa ja Lapissa maksettiin vuonna 2008 keskimäärin vähemmän kortilla kuin muualla Suomessa. Korttimaksaminen eroaa käteisen tavoin myös toimialan mukaan. Kuljetus-, varastointi- ja tietoliikenneyrityksissä sekä tukku- ja vähittäiskaupan yrityksissä kortilla maksaminen on yleisintä.

Kortilla maksamisen tavoin yritysten maksamien laskujen määrä lisääntyy yrityksen koon kasvaessa. Mikroyrityksissä miltei 80 % vastanneista maksaa alle 1 000 laskua vuodessa. Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä valtaosa yrityksistä maksaa 1 000–10 000 laskua vuodessa. Suurista yrityksistä jopa 80 prosenttia maksoi yli 10 000 laskua.

Suurin osa yrityksissä maksetuista laskuista on ostolaskuja. Nämä maksettiin vuonna 2008 useimmiten tilisiirtona. Yritysten tilisiirrot muodostivat kuitenkin ainoastaan 5–10 % kaikista tilisiirroista Suomessa vuonna 2008.

E-laskujen pohjalta tehtyjen tilisiirtojen osuus kaikista tilisiirroista on vielä pieni ja näin ollen

perinteisen paperilaskun pohjalta maksetut laskut olivat vielä viime vuonna yritysten suosiossa. Suurten yritysten tilisiirrot maksettiin suhteellisesti useammin e-laskun pohjalta verrattuna pienempiin yrityksiin⁹.

Vain harva yritys hyväksyy suoraveloituksia laskujensa maksamiseen. Valtaosa kyselyyn vastanneista yrityksistä käyttää suoraveloitusta vain alle 10 prosenttiin ostolaskuistaan. Keskimääräinen suoraveloitusten lukumäärä on noin 500 veloitusta yritystä kohden ja näin ollen yrityksiltä veloitetut suoraveloitukset muodostivat ainoastaan noin 3-5 % kaikista suoraveloituksista Suomessa vuonna 2008.

Taulukko 2. Käteisen, korttien, tilisiirtojen ja suoraveloitusten käyttö yrityksissä vuonna 2008

	<i>Käyttö keskimäärin per yritys</i>	<i>Käyttö Suomessa yhteensä</i>	<i>Josta yritysten käytön osuus**</i>
<i>Käteisen määrä</i>	<i>n. 1 300 euroa</i>	<i>n. 20 000 milj. euroa</i>	<i>alle 0,1 %</i>
<i>Korttimaksujen lukumäärä</i>	<i>n. 690 kpl</i>	<i>760 milj. kpl</i>	<i>alle 1 %</i>
<i>Tilisiirtojen lukumäärä</i>	<i>n. 7 860 kpl</i>	<i>699 milj. kpl*</i>	<i>~5-10 %</i>
<i>Suoraveloitusten lukumäärä</i>	<i>n. 510 kpl</i>	<i>82 milj. kpl</i>	<i>~3-5 %</i>

* Pankille lähetetyt tilisiirrot.

** Kaikkien yritysten osuus Suomessa tehdyistä maksuista kullakin maksutavalla.

Lähteet: Tilastokeskus, FK ja Yritysten rahoituskysely.

⁹ Lisää e-laskusta osiossa 4.3.

3.3 Sähköinen lasku askeleen lähempänä läpimurtoa - valtio tiennäyttäjänä

Kirsi Ripatti

Valtio lopettaa vuoden 2010 alussa paperilaskujen vastaanoton. Sähköisen laskun käyttöön otto tuo huomattavia säästöjä - niin euroissa mitattuna kuin ympäristönäkökulmastakin.

Valtiokonttori on ilmoittanut yli 16 000 laskuttajalleen, että valtion virastoihin ja laitoksiin lähetettävien laskujen on vuoden 2010 alusta alkaen tultava verkkolaskuina. Valtiolle vuosittain tulevasta 2,7 miljoonasta laskusta kuutisenkymmentä prosenttia tulee yhä perinteisenä kirjelähetysenä. Koska perinteisen laskun käsittely edellyttää manuaalisia työvaiheita, arvioidaan verkkolaskun käsittelykustannusten olevan noin kolmannes paperilaskun kustannuksista. Verkkolaskuun siirtyminen tuo valtiolle miljoonasäästöt.

Verkkolaskutus on myös laskuttajalle edullisempi ja tehokkaampi tapa laskuttaa. Valtiohallinto perustelee ratkaisuaan myös ympäristönäkökulmalla. Paperilaskun ympäristökuormitus on jopa 20-kertaa suurempi kuin verkkolaskun.

Näyttämällä esimerkkiä julkinen sektori voi olla tienraivaajana sähköisen laskun laajamittaisessa käyttöönotossa. Kaikki edellytykset sähköisen laskutuksen läpimurtoon ovat olemassa. Tekniikka ei ole enää esteenä sähköisen laskutuksen laajamittaiselle toteuttamiselle. Sen sijaan laskujen ja toimintatapojen standardointia tulisi edelleen kehittää. Pääsy asiassa eteenpäin edellyttää kaikkien osa-

puolten halua lähettää ja vastaanottaa sähköisiä laskuja. EU-tasolla asiaa on edistetty mm. sähköisen laskutuksen asiantuntijaryhmässä, joka julkaisi loppuraporttinsa marraskuussa¹⁰.

Sähköinen laskutus parantaa tehokkuutta ja jo varsin pienillä toimilla pääsee osalliseksi hyödyistä. Lopputuloksena on, että sähköisen laskutuksen kautta saavutetaan nykyistä parempi palvelutaso aiempaa edullisemmin.¹¹

¹⁰ Expert Group on European Electronic Invoicing, EEI. (http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2009/e-invoicing/report_en.pdf).

¹¹ Lisää asiasta; ks. Euro&Talous (4/2008) Sähköinen lasku tehostaa maksamista ja säästää ympäristöä (http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/index.htm?year=2008), Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry (<http://www.tieke.fi/>).

4 Sääntelyn ja valvonnan ajankohtaisia hankkeita

4.1 Finanssikriisi pakottaa suuriin kirjanpitosäännösten muutoksiin

Jukka Vauhkonen

Arvonlennusten kirjaussäännöksiä ollaan perinpohjaisesti uudistamassa. Toteutusaan uudistukset parantavat pankkien tilinpäätöstietojen läpinäkyvyyttä ja vähentävät pankkien raportoitujen tulosten myötäsyklisyyttä.

Sääntelyn puutteet edesauttoivat äskettäisen finanssikriisin syntyä ja voimistumista. On ilmeistä, että nykyiset kirjanpitosäännökset ja niiden soveltaminen antoivat pankkien todellisesta tilanteesta ja niiden riskeistä liian myönteisen kuvan ennen finanssikriisin laukeamista ja sen aikana.¹² Ongelmat liittyvät muun muassa pankkien rahoitusvarojen arvonlennusten nykyisiin kirjaussäännöksiin.

Nykyisin pankkien lainat arvostetaan tilinpäätöksessä pääosin jaksotettuun hankintamenuun. Lainojen arvoa voidaan alentaa vain silloin, jos lainan arvon alenemisesta on *objektiivista* näyttöä. Velallisen konkurssi, muut merkittävät taloudelliset vaikeudet sekä lainan koronmaksun tai lyhennyksen viivästyminen tai

maksamatta jättäminen ovat esimerkkejä tällaisista havaittavista näytöistä.¹³

Nykyiset säännösten seurauksena luottojen arvonlennukset voivat aiheuttaa pankkien tuloksiin odottamattomia ja suuria heilahduksia. Lainojen alkuperäinen arvostaminen perustuu oletukseen, että luotonottaja pystyy maksamaan luoton korkoineen takaisin sovitussa aikataulussa. Myöhemmät arvonlennukset voivat äkillisesti pienentää pankin raportoitua tuloista. Vaikka luotonantaja arvioisi – esimerkiksi aikaisempien kokemustensa perusteella – myöntämiensä luottojen tuottavan tulevana vuosina tietyn määrän luottotappiota, niihin kirjaaminen etukäteen ei nyky-säännösten puitteissa ole mahdollista.

Nykyiset säännökset ovat makrotaloudellisesta näkökulmasta ongelmallisia, koska noususuhdanteessa tehtävät luottojen arvonlennukset ovat tyypillisesti pieniä verrattuna realistisesti odotettavissa oleviin tuleviin luottotappioihin. Arvonlennusten vähäisyys parantaa noususuhdanteessa pankkien voittoja, pääomia, luotonantokykyä ja mahdollisuutta kasvattaa taseitaan. Suuret raportoidut voitot voivat myös kohottaa pankin osakekurseja ja kasvattaa pankin henkilöstön tulosperusteisia palkkioita ja näin entisestään kan-

¹² Ks. esim. Huizinga ja Laeven (2009) Accounting discretion of banks during a financial crisis. CEPR Discussion Paper No. 7381.

¹³ Arvonlennukset voidaan kohdistaa myös tiettyyn rahoitusvarojen ryhmään (esim. asuntoluotot) vaikkei arvonlennusta pystyttäisi vielä kohdistamaan yksittäisiin luottoihin. Tämä vaatii näyttöä esim. taloudellisten olosuhteiden sellaisista muutoksista (mm. työttömyysasteen paikallinen kasvu), jotka ennakoivat ryhmään kuuluvien velallisten lainanhoidon vaikeutuvan. Ks. tarkemmin Rahoitustarkastuksen (nyk. Finanssivalvonta) Tilinpäätös ja toimintakertomus -standardi 3.1, luku 6.7.3.

nustaa pankkeja lisäämään luotonantoon. Vastaavasti aiemmin myönnettyistä luotoista voi laskusuhdanteessa nopeasti kertyä paljon luottotappioita, mikä heikentää pankkien kannattavuutta, vakavaraisuutta ja luotonantokykyä.

Kirjanpitosäännösten puutteiden korjaamiseksi G20-maiden valtioiden päämiehet kehottivat huhtikuun 2009 Lontoon kokouksen julkilausumassaan kirjanpitostandardien laatimisesta vastaavia elimiä tekemään lukuisia parannuksia kirjanpitostandardeihin vuoden 2009 loppuun mennessä. Kansainvälinen tilinpäätösstandardilautakunta (International Accounting Standards Board, IASB) on valmistellut rahoitusinstrumentteja koskevan standardin (IAS 39) laajaa kokonaisuudistusta, jossa vanha standardi tullaan korvaamaan uudella standardilla IFRS 9.¹⁴

IASB:n hanke IAS 39 -standardin korvaamiseksi koostuu kolmesta vaiheesta. Ensimmäisessä, marraskuussa 2009 päätöksen tulleessa, vaiheessa IASB yksinkertaisti rahoitusinstrumenttien (pl. rahoitusvelat) varsin monimutkaisia arvostusperiaatteita. Uudistuksen hyväksyntä on ollut EU:ssa kuitenkin vastatulessa mm. siksi, koska uudistuksen on pelätty lisäävän rahoitusinstrumenttien arvostamista käypään arvoon, toisin kuin useat tahot olisivat toivoneet. Toinen vaihe koskee tässä artikkelissa tarkasteltavia rahoitusvarojen arvonalennussäännöksiä, joita koskevat ehdotukset IASB julkisti kommentoitavaksi marraskuun alussa. Kolmatta vaihetta, ns. suojauslaskentaa (hedge accounting) koskevat muutosehdotukset on määrä julistaa vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä.

IASB ehdottaa arvonalennussäännöksiin periaatteellisesti ja käytännöllisesti merkittävää uudistusta, jolla nykyinen objektiivisiin näyttöihin perustuva menetelmä (incurred loss impairment method) korvattai-

siin odotettuihin luottotappioihin perustuvalla menetelmällä (expected credit loss impairment method).

IASB:n ehdotuksen mukaan jaksotettuun hankintameno arvoistettaviin rahoitusvaroihin, kuten tavallisiin pankkiluottoihin, liittyvät odotetut luottotappiot arvioitaisiin jo luottoa myönnettäessä. Näitä odotettuja luottotappioita vastaan kerättäisiin laskennallista puskuria luoton juoksuajan kuluessa siten, että luotosta saatavia (todelliseen luottokorkoon perustuvia) korkotuottoja ei kokonaisuudessaan kirjattaisi pankin tulokseen, vaan niitä korjattaisiin alaspäin arvioitujen luottotappioiden suuruuden perusteella. Mitä suuremmat tiettyyn luottoon (tai luottosalkkuun) liittyvät odotetut luottotappiot olisivat, sitä enemmän korkotuottojen laskennassa käytettävä efektiivinen korko eroaisi sopimuskorosta. Luottojen odotettuja luottotappioita arvioitaisiin uudestaan jokaisella tilinpäätösperiodilla ja niitä korjattaisiin tulosvaikutteisesti arvioiden muuttuessa.

Uudistuksen seurauksena odotetut luottotappiot kirjattaisiin pankkien tuloksiin ja taseisiin nykyistä aiemmin, mikä vähentäisi arvonalennuskirjausten nykyistä myötäsyklisyyttä. Uudistus ilmentäisi nykyistä paremmin myös luottojen hinnoittelun todellisuutta. Luottoriskit hinnoitellaan nykyisinkin luottokoroissa: suuririskisten luottojen korko on korkeampi kuin matalariskisten luottojen. Uudistuksen myötä pankkien tulosten raportointi ilmentäisi nykyistä paremmin pankkien luottosalkkujen laatua, koska raportoidut korkotuotot perustuisivat sopimuskorkojen sijasta luottoriskit huomioon ottaviin efektiivisiin korkoihin.

Ehdotuksen kommentointiperiodi kestää kesäkuuhun 2010, ja uusien säännösten on määrä tulla pakollisiksi vuoden 2013 alussa.

¹⁴ Yhdysvaltojen kirjanpitostandardien laatimisesta vastaa oma lautakunta, Financial Accounting Standards Board (FASB).

4.2 Julkisen vallan pankkitukitoimia Suomessa v. 2009

Jarmo Pesola

Suomessa on yleismaailmallisen rahoitusmarkkinakriisin seurauksena varauduttu tarvittaessa valtiovallan taholta tukemaan pankkeja kuluneen vuoden aikana. Näitä toimia ovat valtion pääomasijoitukset talletuspankkeihin, valtion vakuusrahaston valtuuksien laajennukset sekä valtioneuvoston päätökset pankkien jälleenerahoitukselle. Suomalaiset pankit eivät ole toistaiseksi turvautuneet tähän mennessä tarjolla olleisiin tukimahdollisuuksiin.

Valtiovallan tukitoimista pääomasijoitus voidaan tehdä ainoastaan toiminnaltaan terveeseen ja vakavaraiseen pankkiin vakavaraisuuden vahvistamiseksi. Kriisissä olevan pankin tukemiseen sovelletaan valtion vakuusrahastosta annettua lakia. Valtioneuvoston puolestaan tarkoitus helpottaa pankkien rahoitusmarkkinoilta haettavaa jälleenerahoitusta, joka on kriisin myötä erityisesti pitempiäaikaisen rahoituksen kohdalta vaikeutunut. Varautumistoimet noudattavat Euroopan unionissa yleisesti noudatettua linjaa. Ne ovat EU:n komission hyväksymiä ja Euroopan keskuspankin suositusten mukaisia. Suomalaiset pankit eivät ole turvautuneet tarjolla olleisiin tukimahdollisuuksiin.

Valtion pääomasijoitukset

Eduskunta hyväksyi joulukuussa lain valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin, joka perustuu helmikuussa 2009 annettuun hallituksen esitykseen.

Vuoden 2010 alusta voimaan astuva laki sallii pääomallainojen merkinnän enintään 30.4.2010 asti. Eduskunnan hyväksymän lain mukaan valtio voisi merkitä toiminnaltaan terveeseen ja vakavaraisten suomalaisen talletuspankin liikkeeseen laskeman pääomallainan. Pääomasijoitus voidaan tehdä myös suomalaisen talletuspankin suomalaisen omistusyhteisöön tai osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisöön. Valtio voi merkitä pääomallainoja enintään neljän miljardin euron määrään asti taikka valtion talousarviossa myönnettyjen määrärahojen tai valtuuksien puitteissa.

Pääomallainana voidaan lukea pankkien ns. ensisijaisiin omiin varoihin (Tier 1 pääomaan). Valtion merkitsemän pääomallainan enimmäismäärä saa olla enintään 25 prosenttia pankin omien varojen tai konsolidoitujen omien varojen vaatimuksesta. Lainasta perittävä vuotuinen korko on valtion liikkeeseen laskemien, voimassaoloajaltaan viiden vuoden joukkovelkakirjojen koron perusteella määräytyvä viitekorko lisättyä kuudella prosenttiyksikön lisällä. Viitekorosta säädetään tarkemmin Valtioneuvoston asetuksella.

Pääomallainan liikkeeseenlaskija saa lunastaa lainan pääoman takaisin aikaisintaan kolmen vuoden kuluessa. Lainan takaisinlunastuksen jälkeenkin pankin on täytettävä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa omien varojen vähimmäismäärälle säädetyt vaatimukset. Pääomallainaan tulee voitontajoa rajoittava ehto samoin kuin omien osakkeiden tai säästöpankkien kantarahasto-osuuksien hankkimisrajoitus. Myös osuuspankkien lisäosuuksien tai sijoitusosuuksien palautusta rajoitetaan.

Pääomallainaa ottava pankki joutuu sitoutumaan mm. maksamaan koron ennen osingonjakoa ja toteuttamaan merkittäviä liiketoiminnan uudelleenjärjestelyjä vain valtion suostumuksella. Pankkien

on lisäksi sitouduttava ylläpitämään luotonantoa kotitalouksille ja pk-yrityksille.

Pääomallinaan sisältyy pankkien ylimmän johdon palkkausjärjestelmää koskevia rajoituksia. Pankkien on noudatettava niitä yleisiä periaatteita, jotka talouspoliittinen ministerivaliokunta on hyväksynyt valtioneuvostossa sovellettaviksi.

Valtion vakuusrahastolain muutos

Elokuussa 2009 voimaan astuneen valtion vakuusrahastolain muutoksen mukaan vakavaraisuusongelmiin joutunut talletuspankki voidaan velvoittaa hakemaan tukea Valtion vakuusrahastolta. Valtioneuvosto voisi määrätä pankin tekemään tukihakemuksen laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Ennen valtioneuvoston päätöksentekoa on pyydetävä asiassa lausunto Suomen Pankilta ja Finanssi- valvonnalta.

Valtioneuvoston päätöksen edellytyksenä on, että pankin vakavaraisuus on heikentynyt niin, että pankilla ei enää ole edellytyksiä jatkaa toimintaansa ilman rahoitustukea ja että pankin selvitystila tai konkurssi voisi johtaa vakaviin häiriöihin rahoitusmarkkinoilla. Jos pankki ei tee tukihakemusta valtioneuvoston asettamassa määräajassa, sen osakkeet ja pääomallinat voitaisiin valtioneuvoston niin päättäessä lunastaa täyttä korvausta vastaan Valtion vakuusrahastolle ja ottaa pankki näin valtion haltuun. Osuuspankeissa ja säästöpankeissa lunastus kohdistuisi osakkeiden sijasta näiden pankkien liiketoimintaan.

Valtion vakuusrahastolakiin lisättiin myös valtioneuvostolle oikeus enintään kuuden kuukauden ajaksi rajoittaa luottolaitosten tai muiden rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten toimintaa tai päättämään arvopaperikaupankäynnissä noudatettavista rajoituksista ja kielloista. Tällainen rajoitus on mahdollinen vain, jos se on välttämätön rahoitus-

markkinoiden vakavien kansainvälisten häiriöiden tai toisen valtion viranomaisten toimien vuoksi Suomen rahoitusmarkkinoiden tai niillä toimivien vakaan ja häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi.

Valtiontakaus pankkien jälleerahoitukselle

Eduskunta antoi joulukuussa 2008 suostumuksen suomalaisille talletuspankeille ja kiinnitysluottolaitoksille myönnettävistä väliaikaisista valtiontakauksista. Eduskunnan päätöksen mukaisesti valtiontakauksia voidaan myöntää enintään 50 miljardin euron arvosta enintään vuoden 2009 loppuun. Takausvaltuutus päätettiin tuolloin myöntää pankkien erääntyvälle rahoitukselle kuitenkin ainoastaan 30.4.2009 asti mutta huhtikuun lopussa määräaika päätettiin pidentää vuoden 2009 loppuun. Samalla pidennettiin takaukset koskemaan maturiteetiltaan korkeintaan viiden vuoden mittaisia velkainstrumentteja aiemmasta kolmesta vuodesta. Kiinteistö- vakuudellisiin velkapapereihin sovellettiin jo aiemmin viiden vuoden ylärajaa.

Euroopan komission antoi Euroopan yhteisöjen valtiontukisäännösten edellyttämän hyväksyntänsä ehdoille helmikuussa 2009. Valtiokonttori myöntää takaukset, jotka annetaan pankin hakemuksesta.

Valtioneuvosto antoi helmikuussa 2009 asetuksen takauksista perittävistä lain mukaisista takausmaksuista. Sen mukaan voimassaoloajaltaan 12 kuukauden luoton takauksesta perittävä vuotuinen kertamaksu on 0,50 % takausluoton määrästä. Takauksesta, joka on annettu 1-5 vuoden joukkovelkakirjalainalle, perittävä vuotuismaksu on markkinahinta¹⁵ lisätynä 0,5 prosenttiyksiköllä ja asunto- vakuudellisille joukkovelkakirjalainojen lisäys olisi 0,25 %. Markkinahinta on 0,375 % takausluoton

¹⁵ Perustuu käytännössä Credit Default Swap:ien (CDS) spreadien rahoitusmarkkinakriisiä edeltäviin markkinanoteerauksiin (ks. lähemmin RM-raportti 4/2008 luku 3.2).

määrästä, jos takauksen saajalla on vähintään toiseksi korkein merkittävän kansainvälisen luotto-
luokituslaitoksen käyttämä luottoluokitus, ja 0,43 %
takausluoton määrästä muussa tapauksessa.

Eduskunta päätti joulukuussa 2009 jatkaa takausvaltuutusta vuoden 2010 loppuun kuitenkin sillä varauksella, että valtioneuvoston tulee 30 päivään kesäkuuta 2010 mennessä arvioida tarve myöntää uusia takauksia. Takauksia saa olla voimassa yhteenlasketulta nimellisarvoltaan enintään 17 miljardin euron määräisten velkojen vakuutena eduskunnan päätöksen mukaisesti.

5 Rahoitustoimialan keskeisiä yritysjärjestelyjä ja tapahtumia

Päivämäärä	Tapahtuma ja kuvaus
Huhtikuu 2009	<p>Moody's vahvisti Nokia Oyj:n luokitukset: P-1 ja A1, mutta muutti pitkäaikaisten lainojen luokitusnäkömät vakaista negatiiviseksi.</p> <p>Moody's vahvisti Metso Oyj:n luokitukset: A-3 ja BBB, näkömät negatiiviset.</p> <p>Moody's vahvisti Aktia Pankki Oyj:n luokitukset; P-1, A1 sekä C vakain näkömin</p> <p>S&P alensi UPM Kymmenen luokitukset seuraavasti: lyhyt A-3 → B ja pitkä BBB → BB+.</p> <p>Moody's vahvisti Stora Enson pitkäaikaisen luokituksen Ba2 negatiivisin näkömin.</p> <p>S&P vahvisti Stora Enson luokitukset B ja BB+ negatiivisin näkömin.</p> <p>Fitch vahvisti Fingrid Oyj:n luokitukset F1+ ja AA-, mutta muutti näkömät vakaista negatiiviseksi. Fingridin pitkien jvk-lainojen luokitus on AA.</p> <p>Moody's muutti Pohjola Pankin pitkäaikaisen luokituksen (Aa1) näkömät vakaista negatiiviseksi. Lyhytaikaisen luokituksen (P-1) näkömät jäivät edelleen vakaaksi.</p> <p>Aktia Pankki ilmoitti myyvänsä Aktia Henkivakuutus Oy:n Aktia Oyj:lle.</p> <p>Lieksan Osuuspankki, Nurmeksen Osuuspankki ja Valtimon Osuuspankki sulautuivat kombinaatiofuusiolla. Uuden pankin nimeksi otettiin Pielisen Osuuspankki.</p> <p>Kiikalan Rekijoen Osuuspankki, Kiskon Osuuspankki, Kuusjoen Osuuspankki, Perniön Osuuspankki ja Salon Seudun Osuuspankki sulautuivat. Uuden pankin nimeksi Salon Osuuspankki.</p>
Toukokuu 2009	<p>Talvivaara Oyj listautui Helsingin pörssiin.</p> <p>Dresdner Bank fuusioitiin Commerzbankin kanssa.</p> <p>Nordnet Bank ilmoitti ostavansa eQ Pankki Oyj:n Straumur Burdaras Investment Bankilta noin 37 milj. eurolla. Kauppa toteutui 1.7.2009.</p>

Päivämäärä	Tapahtuma ja kuvaus
Toukokuu 2009	<p>Moody's alensi Aktia Hypoteekkipankin pitkäaikaisten kiinteistövakuudellisten joukkolainojen luokituksen: Aaa → Aa1.</p> <p>S&P alensi Stora Enson pitkäaikaisen luokituksen; BB+ → BB-. Lyhytaikainen luokitus B jäi ennalleen.</p> <p>Ruotsalainen monenkeskinen kauppapaikka Burgundy, joka aloitti toimintansa huhtikuussa, aloitti kaupankäynnin kuudella suomalaisella osakkeella.</p> <p>Japanin arvopaperikeskus (Japan Securities Clearing Corporation) suunnittelee perustavansa selvityskeskukseen korkoswapeille ja luottojohdannaisille (credit default swaps).</p>
Kesäkuu 2009	<p>Irlannin valtiovarainministeriö ilmoitti uudistavansa maan finanssimarkkinoiden valvonnan.</p> <p>Hauhon ja Rengon Säästöpankit yhdistyivät Kantasäästöpankki Oy:ksi.</p>
Heinäkuu 2009	<p>Nordnet Bankin tytäryhtiö eQ Pankki myi Advium Corporate -toiminnot toimivalle johdolle.</p>
Elokuu 2009	<p>Fitch alensi UPM Kymmenen pitkän luokituksen: BB+ → BB-. Luokitusnäkömät negatiiviset.</p> <p>Fitch muutti Pohjola Pankin luokitusnäkömät vakaasta negatiiviseksi. Luokitukset ovat lyhyt F1+ ja pitkä AA-</p> <p>Moody's vahvisti Stora Enson pitkän luokituksen, Ba2, yhtiön saneerausilmoituksen jälkeen.</p> <p>Moody's asetti Metson pitkän luokituksen tarkkailulistalle mahdollista laskua varten. Luokitus on Baa2.</p> <p>Sampo Oyj ilmoitti hakevansa Ruotsin valvojalta lupaa nostaa Nordean omistus yli 20 prosentin.</p> <p>Nordea ilmoitti ostavansa tanskalaisen Fionia Bankin.</p>
Syyskuu 2009	<p>Moody's pudotti Pohjola Pankin pitkäaikaisen luokituksen: Aa1 → Aa2. Myös Nordean pitkien lainojen luokitus putosi Aa1 → Aa2.</p> <p>S&P nosti Fortumin pitkäaikaisen luokituksen: A- → A. Luokitusnäkömät vakaat.</p> <p>Sijoitusrahastoyhdistys fuusioitui Finanssialan Keskusliittoon.</p>

Päivämäärä	Tapahtuma ja kuvaus
Syyskuu 2009	<p>Kuortaneen ja Töysän Säästöpankit yhdistyivät ja muodostivat Oma Säästöpankki Oy:n.</p> <p>Van Der Moolen Effecten B.V:n välitystoiminta Helsingin pörssissä päättyi, kun sen emoyhtiö asetettiin konkurssiin Hollannissa.</p> <p>Aktia noteerattiin ensimmäisen kerran Helsingin pörssissä.</p>
Lokakuu 2009	<p>Evli Pankki osti Carnegien Suomen varainhoitotoiminnot. Evli osti myös ruotsalaisen Erik Penser Fonder AB:n.</p> <p>Moody's alensi Fingrid Oyj:n pitkän luokituksen: Aa3 → A1. Luokitusnäkömät negatiiviset.</p> <p>Moody's alensi Nokia Oyj:n pitkän luokituksen: A1 → A2. Luokitusnäkömät vakaat.</p> <p>Hollantilainen DSB Bank NV ajautui konkurssiin.</p> <p>Islannin hallitus sopi Iso-Britannian ja Hollannin kanssa Icesave-talletusten maksujärjestelyistä. Islannin parlamentti hyväksyi myös sopimuksen.</p> <p>Sampo Oyj sai Ruotsin valvojalta luvan nostaa Nordea omistuksensa yli 20 %:n. Sampo Oyj:n hallussa olevien osakkeiden määrä nousi yli 20 %:n joulukuussa.</p>
Marraskuu 2009	<p>Oikeusministeriön työryhmä ehdotta, että kulutusluottoja tarjoamista koskevat säännökset uudistetaan. Tarkoituksena on panna täytäntöön EU:n uusi kulutusluottodirektiivi sekä tehdä kansalliseen lainsäädäntöön markkinoiden kehittymisestä johtuvia muutoksia.</p> <p>Standard & Poor's vahvisti Suomen valtion luottoluokitukset. Lyhyt on A-1+ ja pitkä AAA. Luokitusnäkömät pysyivät vakaina.</p> <p>Moody's vahvisti Metso Oyj:n pitkän luokituksen Ba1. Luokitusnäkömät jäivät negatiiviseksi.</p> <p>Metso Oyj ja Tamfelt Oyj ilmoittivat yhdistyvänsä.</p> <p>Moody's alensi Islannin valtion luottoluokituksen: Baa1 → Baa3. Luokitusnäkömät vakaat.</p> <p>Virolaisen BigBankin sivuliike aloitti toimintansa Helsingissä.</p> <p>Valtiokonttori hyväksyi Eurex Bonds -kaupankäyntijärjestelmän valtion obligaatioiden kauppapaikaksi.</p>

Päivämäärä

Tapahtuma ja kuvaus

Joulukuu 2009

EU:n valtiovarainministerit sopivat Ecofin-neuvoston kokouksessa uusien finanssi-valvojen (arvopaperi-, pankki- ja vakuutusvalvontavirastot) perustamisesta vuoden 2010 loppuun mennessä. Niiden on tarkoitus toimia yhteistyössä Euroopan keskuspankin yhteyteen perustettavan Euroopan järjestelmäriskikomitean kanssa.

Société Générale ostaa Credit Du Nordin kokonaan itselleen. Se maksaa 676 milj. euroa aikaisemmin Dexian omistamasta 20 %:n osuudesta.

Itävallan valtio otti Hypo Group Alpe Adrian haltuunsa.

Nordnet Bankin tytäryhtiö eQ Pankki ilmoitti myyvänsä varainhoito- rahastoliiketoimintansa toimivalle johdolle ja Fennogens Investmentille.

Fitch alensi Kreikan valtion luottoluokitukset seuraavasti: lyhyt F1 → F2 ja pitkä A- → BBB+. Luokitusnäkömät negatiiviset.

Standard & Poor's alensi Kreikan pitkäaikaisen velan luokituksen: A- → BBB+. Luokitusnäkömät ovat negatiiviset. Lyhyen velan luokitus on A-3 ja luokitusnäkömät negatiiviset.

Moody's alensi Kreikan pitkäaikaisen velan luokituksen: A1 → A2, luokitusnäkömät jäivät negatiiviseksi.

Standard & Poor's muutti Espanjan valtion luokitusnäkömät negatiiviseksi. Lyhyt luokitus on nyt A1+ ja pitkä AA+.

Standard & Poor's alensi Danske Bankin pitkän luokituksen: A+ → A. Sampo Pankin pitkä luokitus aleni samoin. Luokitusnäkömät ovat negatiiviset.

Fitch alensi Nokia luottoluokitukset: lyhyt F1 → F2 ja pitkä A → A-. Luokitusnäkömät ovat vakaat.

Citibank myi yksityisasiakkaille suunnatun liiketoimintansa Suomessa S-Pankille. Noin 200 milj. euron luottokanta siirtyy S-Pankille helmikuussa.

Eduskunta pitkäaikaissäätämistä koskevan ns. PS-lain.

Eduskunta hyväksyi lain valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin. Laki sallii pääomallainojen merkinnän enintään 30.4.2010 asti. Eduskunta päätti myös jatkaa joulukuussa 2008 talletuspankeille ja kiinnitysluottolaitoksille annettua väliaikaista takausvaltuutusta vuoden 2010 loppuun, kuitenkin sillä varauksella, että valtioneuvoston tulee 30.6.2010 mennessä arvioida tarve myöntää uusia takauksia.